

GEGN APARTHEID

SAGA

SUÐUR-AFRÍKUSAMTÖKIN GEGN APARTHEID

EFNI
Suður-Afríkusamtökin gegn Apartheid
Saga Suður-Afríku
Lögin um viðskiptabann
Viðtal við Steingrím Hermannsson
Nelson Mandela
Frelsskráin
Viðtal við Guðmund J. Konunnar og börnin
Sharpeville sexmenningarir
Viðtal við Oliver Tambo
S-Afrískar vörur
Apartheid
Kirkjurnar í S-Afríku
Hvíti í S-Afríku
Styrkjarvefnið
S-Afríka og umheimurinn
Félagar sem unnu að gerð bæklingsins
Gilla Carter
Ivar Jonsson
Sigurður G. Gunnarsson
Kristín S. Valgeirsdóttir
Kristinn H. Einarsson
Gunnar R. Gunnarsson
Gylfi Páll Hersir
Maria Rós Valgeirsdóttir
Þjörgvin Andriksen
Ingólfur Arnarson
Dagbjört L. Ottósdóttir
Joachim Fischer
Viktoría Guðnadóttir
<i>Setning, fjölskipti og prentun:</i> SKAKPRENT

Laugardaginn 28. maí 1988 voru stofnuð — á fjölmennum fundi í Gerðubergi — ný samtök, Suður-Afríkusamtökin gegn Apartheid (SAGA). „Apartheid“ sem í lauslegri þýðingu þýðir aðskilnaður, er heiti stjórnarstefnu S-Afríku. Samtökin eru stofnuð til hefunds þessari stefnu, sem lýsir sér í algærni kúgun og niðurlægingu hins þeldökka meirihluta í landinu.

Aðdragandinn að stofnun samtakanna var ekki langur. Það var með komu Pritts Dullay, fulltrúa Afríska þjóðarráðsins, hingað til lands í mars sl. sem málin komust á skrið. Koma hans vakti mikla athygli í fjölmörgum, einkum og sér í lagi vegna þess að hann náði tali af flestum helstu forvígismönnum stjórnmálaflokka og verkafélagsbreytingar, og bentu á mikilvægi þess að íslensk stjórnvöld létu til sín taka á alþjóðavettvangi í þessu máli. Lög um bann á viðskiptum við S-Afríku voru samþykkt á Alþingi stuttu seinna.

Í starfsreglum samtakanna segir m.a. „Suður-Afríkusamtökin eru „grastríarsamtök“ sem byggja á starfi áhugamanna um málefni samtakanna“.

Uppbygging samtakanna miðar að því að starfið fari að mestu leyft fram í höfum. Höparnir starfi sjálfsstætt að sínum verkefnum en samreymi starf sitt á samráðsfundum sem a.m.k. tveir fulltrúar hvers hóps sækja. Samráðsfundir hafa stjórnunarvald á milli félagsfunda sem haldnir skulu tvisvar á ári. Samráðsfundirnir skipja menn í trúnaðarstörf og sjá um daglegan rekstur.

Það ætti að vera þægilegt fyrir aðila að koma til starfa í samtökunum, efnir heim skilmálum og þeim tíma sem þeim hentar. „Markmið samtakanna er að virkja fólk úr öllum þjóðfélagsþópum til virkjar andstöðu gegn ögnarstjórninni í S-Afríku“ og að koma aðþýsingu um eðli Apartheid á framfæri. Þessum markmiðum byggjast samtökin ná með því að tryggja að engin tengsl verði við S-Afríku á meðan Apartheid er þar við líði, að vekja athygli á umræðu um ástandið í S-Afríku, að taka þátt í alþjóðlegum verkefnum til stuðnings frelssbaráttunni, útgáfustarfssemi o.fl.

Blökkufólk í Suður-Afríku hefur sjálfri beðið um að þessum aðgerðum sé beitt og telur að þetta sé eina mögulega leiðin sem eftir er til að koma á breytingum með fróðsamlegum hætti, að öðrum kosti er ekkert annað en borgarastrið fyrir höndum. Samtökin geta einnig reynt að stuðla að aukinni vörslu við þau stjórnarjafna lönd, sem liggja að Suður-Afríku, og stuðlað þannig að því að þau verði sjálfstæðari gagnvart ögnarstjórninni. Suður-Afríkustjórni hefur grafið undan efnahagslegu sjálfsstöði nágranna sína, m.a. með því að halda úti skæruhlöðum, og taka beinan þátt í bændögum með þeim.

Samtökin lýsa yfir stuðningi við baráttu Afríska þjóðarráðsins (ANC) gegn Apartheid, og stefna ANC eins og hin kemur fram í Frelsskránni.

Suður-Afríkusamtökin bjóða alla áhugasama ein-saklinga og félaga-samtök velkomin í samtökin.

SAGA SUÐUR- AFRÍKU

Blóðug
nýlendusaga
og
kynþáttakúgun

Saga Suður-Afríku er blóðug nýlendusaga allt frá því Evrópumenn settust þar að í skjóli hervalds um miðja sautjándu öld. Baráttu blökkumanna gegn hinum hvítu hefur því ekki aðeins verið baráttu gegn kynþáttakúgun og auðráni, heldur þjóðernis- og sjálfsræðisbaráttu gegn erlendu hervaldi. Þetta er sú forsenda baráttu blökkumanna sem hvíti minnihlutinn í Suður-Afríku vill ekki kannast við og rannar forsenda þeirrar kerfisbundnu söguþolsunar, sem hin opinbera saganfræði Suður-Afríku byggir á og eðlað er að gráfa undan tilkalli blökkumanna til

þeirra landsvæða sem hinir hvítu hafa lagt undir sig.

Í því sem hér fer á eftir verður fjallað í stuttu máli um stærstu drætti þessarar sögu, þ.e. nýlendustríðin, þróun auðvaldskerfis í Suður-Afríku, baráttukúgun og auðráni, heldur blóðug sögu blökkumanna og eðli baráttunnar á síðustu árum.

Söguvalsamir minnihlutans.

Samkvæmt þinni opinberu sögu Suður-Afríku, settust forfeður blökkumanna að landinu á svipudum tíma og hinir hvítu, þ.e. á 18. öld. Af þessari sögu-

skoðun leiðir að líta ber á stríð Búanna, hollensku innflyjendanna, og Englendinganna gegn afrískum frumbyggjum og samfélögum þeirra, sem stríð milli landnema, en ekki nýlendustríð. Og um leið er fengin réttlætning fyrir „heimalöndum“ eða þeim landsvæðum þangað sem hvíti minnihlutinn hefur tekið blökkumenn og segja upprunaleg landsvæði þeirra. Fari blökkumenn út úr heimalöndum er farið með þá sem „útlendinga“ og þeir verða að sækja um dvalarleyfi og eru sviptir öllum ríkisborgaralegum réttindum utan heimalandanna; þeir eru útlendingar í eigin landi.

Averag gat þetta gers?

rópu og þróun auðvaldsskipu lagsins. Það var aukin heims verslun og stöðvórn þýðingun 18. öldinni og hernaðarlegir yfir burðir, sem kallaði á stórnun nýlendna Evrópumanna og gerði Evrópumönnum kleift að leggja undir sig og arðreina önnur lönd.

Það er t.a.m. athyglisvert að það voru kaupmenn Hins hollenska Asiufélags sem lögðu undir sig land 1652 og komu upp birgðastöð, en ekki hollenska sjómenn. Í skjóli hertvalds ferða Hollendingarnir út kvíarnar og rendu frumbyggjana nau- gripum og varningi ef þeir sýndu mótsstöðu þegar þeir voru hlunn- farnir 2) í viðskiptum sínum við Hollendinga. Yfirgangur og svik Hollendinga í viðskiptum löndu til þess að þegar 1659 hóf Khoi

Khoi-fólkid röð stríða gegn þeim, endinga voru svo miklir að Khoi Khoi-fólkid, sem var hirðingja þjóðflokkur og lifði á veiðum og stundaði m.a. nauagnarætti. Þrátt fyrir höfðingjum þeirra í landi og Hollendingar brutu þeirra fólk undir sig. Það var hreppi þjóðfólk, eigin þess brenndar og hófussort og sjúkdomar léku það grátt. Eftir að Hollendingar höfðu rént þetta fólk landinu og bústofni þess og leit yfir það sar- usu örþrigð var það varnarlaust gagnvart yfirgangi þeirra.

Sömu sögu er að segja af öð- rum þjóðflokkum eins og Nguni- og Sotho-fólkinu, sem hafði fasta búsetu og hafði þróað með sér málvinnsluáferðir. Sam- félag þeirra og bústofn var rúst- aður. Hollendingar þrengdu sér stöðugt lengra inn í landið og mættu alltaf mikilli mótsþyrnu og mun þróumeiri en Evrópu- sinum. Áttíðflokkar San-fólksins, sem voru veiðmenn og beittu bogum og eitruðum pilum, höðu eins konar skærulíðastríð gegn nýlendubúum í nærfréttir tveir aldir á 18. og 19. öld og hókku þá stundum af löndum sínum, eins og um 1770 á Nieuvelid. Sneyt-

Þetta er söguskoðun hvíta minnihlutans og henni er aellað tö réttlæta niðingslega kúgun þeirra á blokkumönnum. Þessi ögusköðun kynþáttakaganna er gróf sögufrölsun. Það sést skýrt í fornleifarannsóknunum og sagn- ræðilegum heimildum. Það kemur t.a.m. fram í mörgum nikkilvegum portugölskum kjólum frá 15. öld, sem Theal nefur gefið út 1), og sanna tilvist slómstrandir afríkónsk samfélög neðrafram allri söð-austurströnd Suður-Afríku. Övefengjanlegar ornlíftafreðilegar samannir eru yfir menningarsamfélögum í sömu Evrópumanna og toluðu ungunnal af sama stofni og ungumal blokkumanna nú- ímans í heimalöndunum, þe- þantumalí". Þessi samfélög voru í háu teknilegu, félagslegu og söðlísku þróunarstigi. Vínneskja- tened haniennu lensveldisins í Ev-

beig-sveðinu um 300 km inn í landinu, þegar Búarnir, afkom endur Hollendinganna, reyndu kerfisbundið að úrrýma þeim. Móstaðan gegn Evrópumönnum varð þó sterkust innar og austur í landinu. Banntúlandi þjóðir Xhosa, Zulu og Sotho þróuðu með sér umfangsmikið og öflugt hernaðarkerfi og hernaðar- styrkur þeirra vakti mikla athygl og skelfingu í Evrópu og varð til þess að draga verulega úr að- flutningi Evrópumanna til Suð- ur-Afríku á 19. öld, en það var í byrjum þeirrar aldar sem ný- lendusaga Breta í Suður-Afríku hófst.

Yfirgangur Breta.

Bretar eignuðu sér fyrst Góðrarvonarhofsáhræð 1806, en höfðu þar ekki fasta búsetu fyrr en 1814. Hernaðarlegur styrkur þeirra, sem byggðist á öflugum flota þeirra og fallbyssutækni gerði þeim kleift að leggja undir sig fjölmörg afríkaf höfðingja- og konungsdæmi. Um 1820 settust um 4000 Bretar að á sveðinu við Albaný og þar með hófst grunn- darleg stríð sem féar hlíðstæður eiga sér í sögunni. Þeir Afríku- menn sem Bretar höfðu ekki not fyrir voru hraktir lengra og lengra inn í landið og „landa- mærin“ færðust stöðugt norðar.

1806 voru mörkin við Fish-Fljót, en 14 árum síðar var Ndlambe og 2000 af fólk hans hrakið yfir fljótið. 1819 var landið milli Fish- fljótsins og Keiskamma lýst hlut- laust, en 5 árum síðar eignuðu hvítir sér það að hluta. 1847 voru mörkin ákveðin við Kei, en 1858 voru þau Mbasha (Bashee), 1878 við Mthatha og 1894 lögðu hvítir undir sig Pondoland milli Mthaha og Miamvuna.

Sá muur var á Hollendingum og Bretum að hina fyrrnefndu skorti hersyrk til að leggja undir sig konungsdæmi Afríkumanna, en það tókst Bretum, sem voru orðin að öflugum herveldi og auð-

valdsríki á 19. öld. Þeir hófust því handa við að umbreyta afri- kónsku samfélögum í anda við auðvaldskerfis hvíttra. Sagan endurtók sig eftir sérvert stríð við Xhosamenn: vinnuafli sem var „ofaukið“ var rekið burt, jarðneðinu var skipt milli ný- lendubúa og blokkumenn/Afri- kanar sem eftir voru, voru þjálf- aðir og gerðir að launþegum til arðrísans. Jafnframt gerðu þeir ar- árs á sveði Afríkanna, rendu þá búþeningi o.s.frv. og breiundu jarðir þeirra og hlýðli kerfis- bundið til að lama viðnámstrött þeirra.

Þrátt fyrir grimmd Breta tókst Afríkönnum að veita þeim öfluga mótsstöðu. Zulumenn urðu þeim einna skeiuhettastir, ekki síst stormennið Shaka, konungur þeirra, sem á fyrst áratugum stö- usu aldar hélt 30000 manna fastaher. Svo seint sem 1879 var þróttur Zulumanna enn svo mik- ill, að þrátt fyrir að Bretum tæk- ist að sigra þá í orustu við Isand- iwama, var mannfallið svo mikið að þessi orusta er talin einhver mest auðmýkjandi sigur sem Bretar hafa unnið í allri sinni blöðgu nýlendusögu og varð til þess að stefna þeirra í Suður- Afríku var harkalega gagnrýnd á breska þinginu.

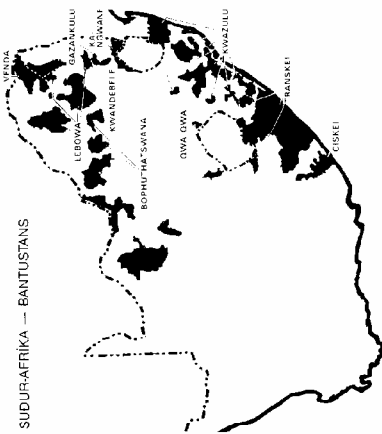
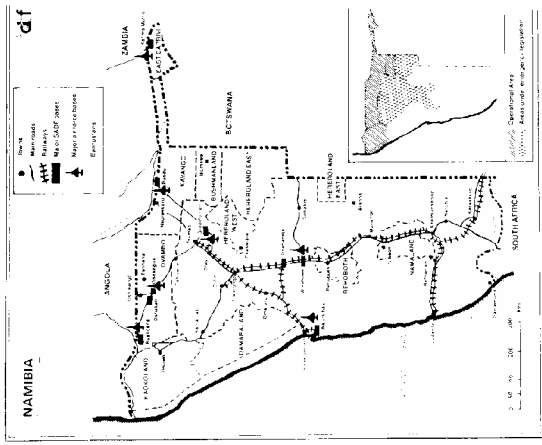
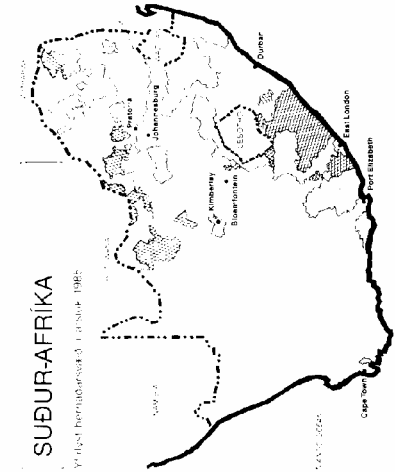
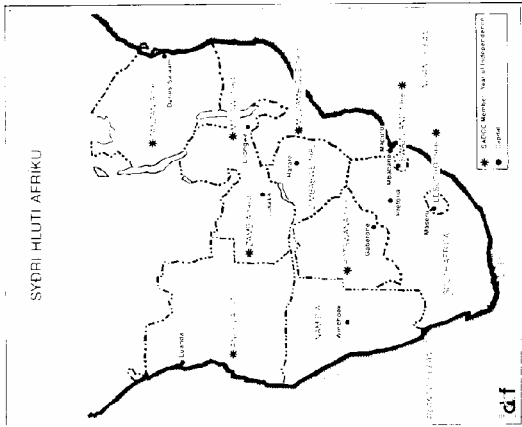
Bretar lögðu undir sig landið meðfram ströndinni, en 1850 af- söluðu þeir sér tilkalli sínu til

1873 áttu Bretar í stríði við Hlubimenn í Natal; 1879, eftir sigurinn við Isandhillwana yfir Zulumönnum, réðust þeir inn í Zululand og reyndu þá til nauð- ungsamninga um frið, sem kippit grunninum undan sjálf- stræði þeirra. Zululand var inn- limað 1887 og sett undir Natal 1897; Sama ár, 1879, var Kingo- land, Idutywa og hin „lilla ný- lenda“ Griqualand innlimuð í Góðravonahöfðunýlendunna.

1884 lögðu Bretar Suður-Bois- wana undir sig sem svar við því að Þjóðverjar höfðu lagt undir sig Suð-Vesur-Afríku (Nami- bitu), en Suður-Boiswana var stö- an innlimað í Höfðunýlenduna með samningum milli hennar og

Framþyggju Suður-Afríku horðust ef áleiti gegn Evrópumönnum sem komu til að setna- sa land þeirra.

timasaga kynþáita aðskilnaðurs-
stefnumar í Suður-Afríku.

**Rætur Apartheit-kerfis-
ins í dag.**

Suður-Afríska sambandsríkið er frá upphafi grundvallað á kyn-
þáttamisrétti, en jafnframt upp-
runalega réist á efnahagslegum
hagsmunum Breta. Hinir hvítu
íbúar nýlendanna fjögurra —
Hofánylendu, Natal, Appel-
sinufríkrisins og Transvaal —
völdu sér átta ára afmælisdag
Verencinging samningsins til að
lýsa yfir stofnun sambandsríkis-
ins, þ.e. 31. maí 1910.

Nú voru Búar og Bretar samein-
aðir undir bresku krúnunni með
jafnan rétt og Búar fengu hús sín
aftur. Þetta var gjörólfki þeim
samningum sem Bretar höfðu
gert í stríðum sínum við Afríku-
menn. Þeim Afríkumönnum sem
stutt höfðu Breta gegn Búum var
gert að skila aftur þeim nau-
gripum sem þeir höfðu komist
yfir í stríðinu, en þeim var ekki
bættur búþeningur sem Bretar og
Búar höfðu tekið af heim.

Það leið ekki á löngu þar til
stjórnvöld höfu að vinna að kyn-
þáttaaðskilnaði. 1913 voru fyrstu
kynþáttaaðskilnaðarlögin sett í
Suður-Afríku. 1931 voru vega-
brefalög samþykkt sem skylda

skyld að bera vegabref á sér, en
þau bitna fyrst og fremst á
blökkumönnum eins og fram
kom í svári við fyrirsögun á þingi
hvítu í Pretoríu 1985. Þar kom
fram að síðan 1975 höfðu 637584
blökkumenn verið handteknir á
grundvelli vegabréfalaga, 2 lítað-
ir, enginn af indverskum uppruna
og enginn hvítur.

En 1936 voru lögin um heima-
löndin sett. Með þessum lögum
voru blökkumenn gerðir að úr-
lendingum í eigin landi þar sem
þeim var gert skylt að búa á 10
afmörkuðum svæðum sem voru
sögð „heimalönd“ þeirra þar sem
þeir eru sagðir upprunnir. Þessi

blökkumenn til að ganga alltaf
með vegabrief á sér. Markmið
vegabréfalaganna er að stjórna
fólksflutningum þannig að beina
má vinnuafli blökkumannna þar
sem no: eru fyrir það, hvort sem
það er í námu og iðnaði hvítu
eða landbúnaðinum. Sérstaklega
var/er reynt að koma í veg fyrir
að blökkumenn flykkist úr sveit-
unum í betur launuð störf í borg-
um hvítu. Aftir 1956 voru vega-
brefslögin hert og látin ná til
kvenna einnig. Samkvæmt árs-
skýrslum Amnesty International
eru um 240000 manns handteknir
árlega vegna vegabréfalaganna
einnar. Formlega er hvítum einnig

Mjóðir vel strákar, þetta eru krakkar.

í dag eru Zimabwé réðust gegn
landnemennum 1896 og 1897;
1890 var Svaizíland neytt til að
fallast á sameiginlega yfirstjórn
Breta og Transvaal lýðveldisins;
1898 voru síðustu leifar mótsíðu
svartu brotnar á bak aftur þegar
Suður-Afríska lýðveldið með
aðstoð Afríkumanna sem voru í
herþjónustu þeirra, sigraði
Venda. 1899 braust „Búastúðin“
út milli Breta og Búa. Bretar
náðu Jóhannesborg á sitt vald í
maí á ártinu 1900 og var Kruger
forseti Búa flæmdur úr landi og
lýst yfir innalimum Transvaal lýð-
veldanna. Búarnir neituðu að
fallast á uppjöf og höfðu áfram
takmarkað stríð 12 ár. Í maí 1902
voru fridesamningar þó löks
undirritaðir við Verencing og má
segja að með þeim hefjist nú

2.222 blökkumenn, 320 Induvejar, 230 hundra og 112 hvítir fallfírir á Klipptown áhvíkurþingi 25. júní 1985. Dæmið sem hingað samþykktir fréttarmenn.

svæði eru aðeins 13% af flatarmáli Suður-Afríku og eru hlífstingustu svæðin í landinu, en blökkumenn eru 85% landsmannanna. Af 33 milljónum íbúa Suður-Afríku eru hvítir um 4,8 milljónir, en blökkumenn sem 2,2 milljónir og réttindalausir með öllu. Ástandið í heimalöndunum er hörnnulegt. Dánartíðni er mjög há meðal barna, en 50% þeirra ná aldrei fimm ára aldri og um 50.000 deyja árlega vegna vanneeringar þrátt fyrir að Suður-Afríka sé eitt auðgasta land heims. Atvinnuleysi í heimalöndunum er gífurlegt og var talið um 27,5% 1985 og hefur versnað síðan.

Það var svo 1948, eftir sigur Þjóðarflokks Botha, að kynþáttaaðskilnaðarsíefnan var lögfest sem kerfisbundin stefna stjórnsvalda. — Kynþáttaaðskilnaðarsíefnan telur ekki að einn sé blökkumenn er stjórnvalda. — Kynþáttaaðskilnaðarsíefnan telur ekki að einn sé blökkumenn er stjórnvalda. — Kynþáttaaðskilnaðarsíefnan telur ekki að einn sé blökkumenn er stjórnvalda. — Kynþáttaaðskilnaðarsíefnan telur ekki að einn sé blökkumenn er stjórnvalda. — Kynþáttaaðskilnaðarsíefnan telur ekki að einn sé blökkumenn er stjórnvalda.

Arandsíðunar sem ekki höfðu verið brennað fyrir. Hér er um að ræða 18 helstu fríðsamtegu fjóldsamtök landsins, eins og Sameinaða lýðræðisfylkingin, sem telur um 4 milljónir félagar. COSATU, stærstu verkafélagsáttakinn í landinu, einnig andförlingur hvíttra manna gegn hervæðingu og fleiri samtök. Þessi neyðarlög voru framleidd í júní sl. og er nú ljóst að Apartheid-kerfinu verður ekki viðhaldið án viðvarandi fásíma og þeirrar ógnarstjórnar sem ríkir í landinu.

Baráttusaga blökkumanna.

Eins og B. Maubane greinir frá í **Syðafrikas historie** í **polísk perspektíf**, má greina baráttusögu Afrikumanna í Suður-Afríku í fjögur megin tímabil í ljósi pólitískra aðstæðna og baráttuforma. Á fyrsta tímabilinu fram til síðust aldarmóta börðust þeir gegn hvítu nýlendubúnum og vopnaðri baráttu. Á öðru tímabilinu frá aldamótum og fram í fyrri heimsstyrjöldina hafði hernaðarlæg mókstaða þeirra verið brotin á bak aftur, samfélög þeirra rustuð og hvítu kómmandó á fór eigin ríkisvaldi sem þeir einokkuðu. Á þessu tímabili var baráttan f.o.f. stjórnmálaleg og snerist gegn þjóðerniskúgun og sléttakúgun. Beitt var „stjórnarskrárfléðum“ og bormar fram bænskari. Þeir sem báru uppi baráttuna voru mentamenn fremur en skipulagðir hópar verkaforls eða öflug stjórnmálasmáttök. Þriðja tímabilið helsti heimsstyrjöldinni fyrri þegar blökkumenn flykkjast í miklum namurnar og þjónustusörf. Verkföll verða nú að aðal baráttuvopninu. Fjórða tímabilið hefst svo 1960 þegar Afrísku Þjóðarráðið (ANC) og Pan African Congress (PAC) eru hönnuð og 1961 var **Spijót Þjóðarnnar** stofnað, sem er her Afrískar

baráttu 1961 eftir roð-skemmdarverka. Afríkumenn hafu því hafið vopnaða baráttu að nýju, en það gerist í kjölfarið að stöðugt aukinni ógnarstjórn og fásíma í landinu. Aðdragandiinn er þessi í gífurlegu stríði.

Afríska Þjóðarráðið var stofnað 1912, en allar götur fram til 1961 fór það leið Ghandi-ismans, þ.e. beitti sér fyrir fríðsamlegum mótmælum án beitingar áfrelsis. Baráttan skilaði lítum árangri og hvítu herfu stöðugt tókinn einn og komið hefur fram hér að ofan; ári eftir stofnuu ANC voru fyrstu aðskilnaðarlögin sett. Þegar ANC og öll helstu samtök blökkumanna efndu 1955 til „þings alþýðunnar“ með 2888 fulltrúum hvaðanæfa úr Suður-Afríku svörðu stjórnsvaldi ári síðar með því að herða vegabréfslögin eins og þeir er frá hér að ofan. Þing alþýðunnar hafði samþykkt Frélsisskrána (Freedom Charter), en hún er almenn mannréttindafyrlysing líkt og Stjórnarskrá Vesturlanda og kveður á um jafnan rétt svartra og hvíttra.

Árið 1960 mótmæltu blökkumenn í Sharpville vegabréfslögunum í fríðsamlegum mótmælunum. Stjórnsvaldið réðust gegn fölkunum á óróulegri grimmd og skaut lögreglan á folkid með þeim afleiðingum að 69 lágu í völdum og 305 særðust. Ári síðar var skeru- líðaarmur ANC stofnaður, en **Spijót folksins** beittir sér eingöngu gegn opinberum skotmörkum og flugumönnum stjórnsvaldanna. Ári síðar var Nelson Mandela, einn helsti forystumaður ANC, handsamaður og situr einn í fangelsi.

Stjórnsvaldið urðu aftur sek um fjóldamorð 16. júní 1976 þegar yfir 300 skólakrakkar voru dreppir og 4000 særðir í fríðsamlegum mótmælum í Soweto. Mótmælunni beindust gegn því að kennsla færi fram á afrikans, tungumáli Búa í landinu. Flestir þeirra sem féllu voru börn, sem skotin voru í bakid á flotta.

1985 hefur keyrt um íverbak og niðingsverk hvíttra á blökkumönnum magnast gífurlega. Samkvæmt ársskýrslu Amnesty International voru um 8000 pólitískir fangar í landinu 1986, þar af 2000 undir 16 ára aldri og voru fjölmargir pyntaðir. Hin vörta Alþjóðaneithd lögfræðinga í Genf, fullyðir að á átta mánuðum 1986—7 hafi a.m.k. 885 börn og unglingar undir 18 ára aldri verið fangelsuð og pyntuð, m.a. með raflosti og tártegasi og sum hafi látist í pyntingum. Í kvikmynd sir Richard Attenboroughs, **Hróp á frelsi** (Cry Freedom), sem sýnd var nýlega í Laugaráshöli og upp 80 pólitískir fangar sem dreppir hafu verið í fangelsum Suður-Afríku á síðustu árum. Mynd hans greinir einnig frá fjóldamörðum í Soweto.

En andstæðingar stjórnsvaldanna eru ekki aðeins pyntaðir, stjórnsvaldið hefur verið fyrir mörðum og fjóldamörðum eins og í Sharpeville og Soweto. Útsendarar stjórnsvaldanna ráðast á heimili manna, myrða verkafélagsmenn og leiðtoga blökkumanna, enda eru sérstakar dauðasveitir starfræktar. 5—600 manna eru skotbana og fjöldi folks hverfur sporlaust. Af þessu má ljóst vera að

Staðan í dag.

Af þeirri sögu sem hér hefur verið sögð er ljóst að þróunin í Suður-Afríku er lát til aukinnar ógnarstjórnar og fásíma og að ef ekki kemur til aukinn prýstingur utanfra stefnir í allsherjarblóðbad í landinu, blökkumenn eiga ekki annarra kosta völ. Framtíðin veltur því að samspili innri og ytri þátta.

Fyrirtækin og atvinnurekendur hafu, með vexti verkafélssáttfarinnar og eflingu verkafélssáttfarinnar, mætt stöðugt öflugri samtökum blökkumanna. Um 1970 er talið að rúmlega 630000 manna hafi verið í verkafélssáttföllum í Suður-Afríku, í dag er fjöldinn um 1,5 milljón. En 1979 þegar verkafélssáttföll voru leyfð, voru um 160000 svartra verkamanna í óöglegum

veraliðsfréðingum auk þess sem 200000 verkamenn af blönduðum og asískum uppruna voru einnig í ólöglegum verkaliðsfréðingum.

Suður-afískir atvinnurekendur hafa í meginráðrum verið hlýnnir Apartheid allt fram á síðasta áratug. Efnahagskreppan í auðvaldsríkjum Vesturlanda hefur breytt forsendum kynþáttarískra aðskilnaðarsiefnunar og afstöðu fyrirtækjanna, því aukid atvinnuleysi meðal blökkumanna og aukin verðbólga hefur leitt til harðnandi stéttarbaráttu, sem aftur hefur orðið vatn á myllu þeirra sem þrýsta á Vesturlöndum á viðskiptabann á Suður-Afríku, en það hefur svo aftur leitt til þess að suður-afískir atvinnurekendur hafa í æ ríkarí meili horfið frá kynþáttaaðskilnaðarsiefnuni og sumir jafnvel hafið viðræður við Afríska þjóðarráðið. Slíkir atvinnurekendur eru þó enn í miklum minnihluta.

Þótt þannig hafi komið breskir í Apartheid „innan frá“ veltur

framvindan á mörgum mikilvægum óvissuþáttum. Þrátt fyrir kosningarloforð Dukakis forsetaframbjóðenda í Bandaríkjunum um viðskiptabann á Suður-Afríku, eru ekki miklar líkur á að við það verði staðið í brád a.m.k., til þess eru fjárfestingar bandarískra fyrirtækja of miklar í Suður-Afríku og hagsmunir bandarískrar heimsvaldasiefnu eru þungir á metunum, því Bandaríkjamennt sjá bandamann í boðulsstíjórn Botha þegar meint lípensisla marxista í Angóla og svøri hluta Afríku er annars vegar.

Það eru því ekki miklar líkur á að þrýstingur Vesturlanda og NATO-ríkja á Suður-Afríku munj aukast hratt á næstu misserum og árum, en þetta er úrslitaspurning, því ónoður þrýstingur utan frá og of litlar eða engar umbætur í landinu munu efla blökkumenn í þeirri trú að vopnuð barátta sé eina lausnin. Um þetta eru flestir sammála, jafnvel kirkjunnar menn, og ef þessi

verður raunin, stefnir í allsherjarblóðbað í baráttunni gegn hinu fásíska Apartheid-kerfi í Suður-Afríku.

Heimildir:

Ólafur G. Kristjánsson og Pétur Tyrftingsson (ristj.): **Suður Afríka; greinasafn um apartheid**; - Baráttusamiðk sósíalista, Reykjavík 1988.

B. Magubane: **Sydafrikas historie i politísk perspektiv**; De forenede nationer; København 1986.

R. Ommond: **The Apartheid Handbook; A Guide to South Africa's Everyday Racial Politics**; Penguin Books; Harmondsworth 1986.

J. Saul: **South Africa; The Question of Strategy**; i *New Left Review* nr. 160, 1986.

Tilvitnanir:

1) Sjá B. Magubane: **Sydafrikas historie i politísk perspektiv** bls. 7; De Forenede Nationer; København 1986.

2) Sjá lýsingar Jan van Riebeeck á slíkum „viðskiptum“ og Útþessniú Hollendinga i dagbæktum hans frá 1652 i B. Magubane.

Við styðjum kröfjuna um skilyrðislausu frelsun Nelson Mandela og viðskiptabannið á Suður-Afríku og Namibíu

Suðurland og Suðurnes:

Verslunarmannafélag Vestmannaeyja

Verslunarmannafélag Árnessýslu

Verkaliðsfélagið Bárán, Eyrabakka

Verkaliðsfélag Vestmannaeyja

Verkaliðsfélagið Þór, Selfossi

Verkakvinnafélagið Snót, Vestmannaeyjum

Iðnsveinafélag Suðurnesja

Verslunarmannafélag Suðurnesja, Keflavík

Verkaliðs- og sjómannafélag Keflavíkur

Verkaliðs- og sjómannafélag Gerðahrepps, Garði

Verkaliðsfélag Grindavíkur

Verkaliðs- og sjómannafélagið Boðinn, Hveragerði

Verkaliðsfélagið Samherjar, Kirkjubæjarklaustri